

Kokkuvõte

Inimkonna mõju meid ümbritsevale keskkonnale on alates teisest maailmasõjast hüppeliselt kasvanud. See on järk-järgult toonud kaasa arusaama, et paljude traditsiooniliste inimõiguste tagamise üks eeldus on keskkonna kaitsmine ülemääraste mõjutuste eest. Inimõiguste ja keskkonna vaheliste täpsete seoste tuvastamisel ja esiletõstmisel on paljuski järgitud sama mudelit nagu muude nn uute teemade õigusliku käsitlemise puhul: esmalt tekib akadeemiline arutelu, millele järgnevad poliitilist laadi avaldused ning alles seejärel õigusnorm ja praktika.

Esmajoones viimases – õigusnormid ja rakenduspraktika – võib täheldada mõningat pinget ühelt poolt täidesaatva ja seadusandliku ning teiselt poolt kohtuvõimu vahel. Keskkonnaprobleemide teravnemise tõttu on järjest suurem hulk aktiivseid kodanikke ja kodanikuühendusi pöördunud lisaks poliitiliste protsesside mõjutamisele kohtute poole ning seal ka edu saavutanud. Seejuures on viimase aja näitel vähemalt Hollandis ja Saksamaal riigi kõrgemad kohtud leidnud, et just inimõiguste tagamise kohustus piirab riigivõimu muidu ulatuslikku otsustusruumi keskkonnakaitsel (sh kliimamuutuste ennetamisel).

Nii rahvusvahelisel tasandil kui ka Eestis on tekkinud arusaam, et kui soovida edendada tõhusat keskkonnakaitsset isiku õiguste kaudu, tuleb laiendada olemasolevate õiguste sisu või pikendada nende nimekirja. Peale traditsiooniliste põhiõiguste laienemise keskkonnaküsimustele on see põhjustanud keskkonnaga seotud eraldiseisva (põhi)õiguse tunnustamise paljudes maailma riikides. Nagu teiste põhiõiguste sisu nii ei ole ka selle õiguse sisu üheselt määratletav ning muutub ajas.

Eesti senises praktikas tunduvad ametnikud ja kohtud uue õiguse sisustamisel vähemalt esialgu ettevaatlikud. Tõenäoliselt näitavad juba lähiaastad, kas keskkonnaprobleemide üha kasvav teadvustamine toob ka Eestis kaasa selle, et õigus puhtale keskkonnale omandab keskkonda puudutavate otsuste tegemisel ja laiemalt mujal riigivõimu teostamisel suurema kaalu.